

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

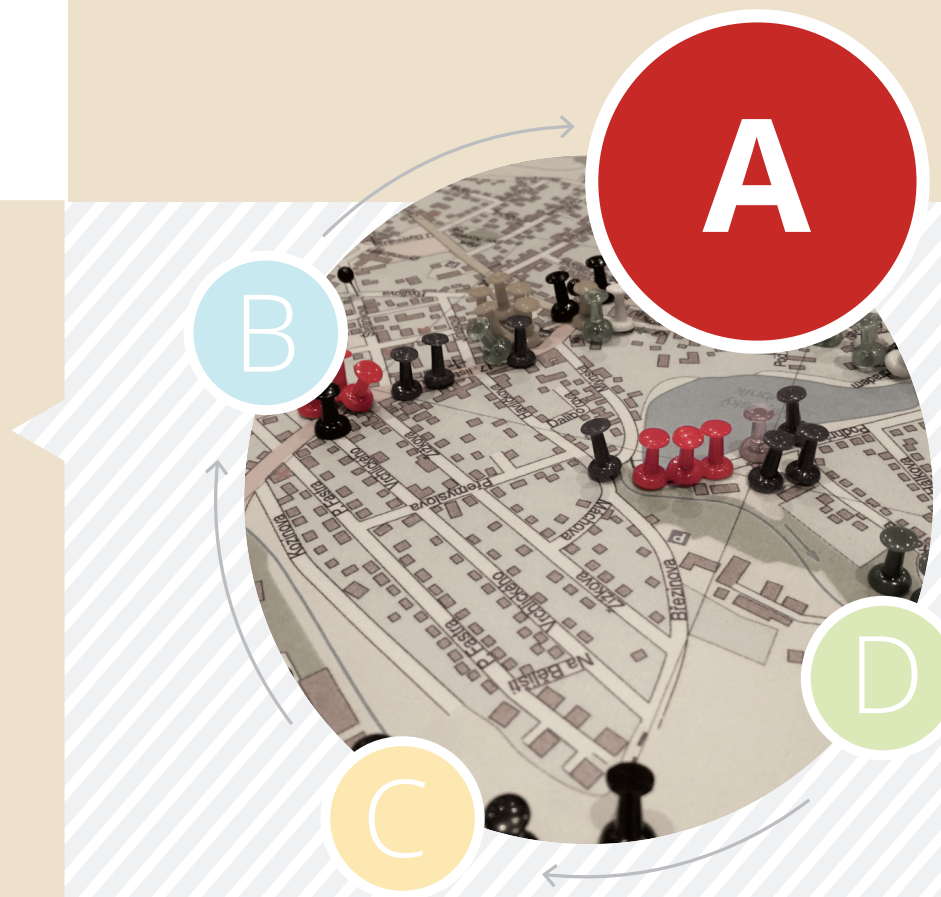
místní Agenda 21

Ministerstvo životního prostředí

Metodika hodnocení udržitelných měst

Audit udržitelného rozvoje
pro realizátory MA21 v ČR

► verze 11/2016

ZDRAVÁ MĚSTA, OBCE, REGIONY
ČESKÉ REPUBLIKY

www.zdravamesta.cz

UNIVERZITA
KARLOVA
V PRAZE

Centrum pro otázky životního prostředí
www.czp.cuni.cz

Metodika hodnocení udržitelných měst

Audit udržitelného rozvoje
pro realizátory MA21 v ČR

► verze 11/2016

Publikace vznikla v rámci projektu v rámci projektu NSZM ČR s názvem Spolupráce obcí ke zvýšení kvality veřejné správy za pomoci metody MA21. Akce je podpořena finančními prostředky ESF, které byly poskytnuty z OP Zaměstnanost.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Metodika hodnocení udržitelných měst

Vydává: Národní síť Zdravých měst České republiky
Šrobárova 48, 100 42 Praha 10
www.ZdravaMesta.cz

Editoři:

Doc. RNDr. Svatava Janoušková, Ph.D. (Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy)
Doc. PaedDr. Tomáš Háek, Ph.D. (Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy)
Ing. Petr Švec (Národní síť Zdravých měst ČR)

Kolektiv autorů (abecedně):

Ing. Vladimír Dobeš, M.Sc. (EMPRESS, o.p.s.)
Doc. PaedDr. Tomáš Háek, Ph.D. (Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy)
Doc. RNDr. Svatava Janoušková, Ph.D. (Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy)
MVDr. Kateřina Janovská (Národní síť podpory zdraví, z.s.)
Ing. Jiří Jedlička (Centrum dopravního výzkumu, v. v. i.)
RNDr. Radim Misaček (nezávislý expert)
Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc. (Univerzita Palackého v Olomouci)
Doc. Ing. Martin Pěluča, Ph.D. (Vysoká škola ekonomická v Praze)
Doc. Ing. Milan Půček, MBA., Ph.D. (Vysoká škola regionálního rozvoje v Praze)
Ing. MgA. Tereza Raabová, Ph.D. (Culture Matters, s.r.o.)
Ing. Arch. Martin Říha (nezávislý expert)
Ing. Petr Švec (Národní síť Zdravých měst ČR)
Mgr. Petr Wija, Ph.D. (Ministerstvo práce a sociálních věcí)
A další odborní konzultanti (viz mistniagenda21.cz/experti-ur)

Vydáno v roce 2016, druhé revidované vydání
Stran: 24
Sazba a tisk: MM Print s.r.o.

ISBN: 978-80-906033-2-5

Obsah

1	Předmluva	7
2	Úvod	8
2.1	Hodnocení kvality MA21	8
2.2	Hodnocení MA21 v kategorii A	8
2.3	Struktura a obsah Metodiky	9
2.4	Hodnocená témata udržitelného rozvoje v kategorii A MA21	9
3	Základní informace o hodnocení	10
3.1	Hlavní principy hodnocení	10
3.2	Cíl, průběh a účastníci hodnocení	12
4	Postup hodnocení	13
4.1	Krok 1: Inicie hodnocení a zpracování Auditů udržitelného rozvoje	13
4.2	Krok 2: Oponentura Auditů udržitelného rozvoje	18
4.3	Krok 3: Výsledné stanovisko oponentního týmu	20
5	Formuláře	22
5.1	Formulář pro Audit udržitelného rozvoje	22
5.2	Hodnotící formulář pro oponenturu Auditů udržitelného rozvoje	24
6	Technické přílohy	27
6.1	Příloha 1: Návodné otázky	27
6.2	Příloha 2: Indikátory	29
6.3	Příloha 3: Doporučená dokumentace	30

1

Předmluva

Metodika hodnocení udržitelných měst (dále jen Metodika) přináší podrobný popis evaluace za pomoci tzv. Auditů udržitelného rozvoje. Audit je zaměřen na 10 základních témat rozvoje města v souladu s mezinárodními Aalborskými závazky. Audit hodnotí stav a trendy ve sledovaných tématech s ohledem na dlouhodobý udržitelný rozvoj města. Metodika byla vytvořena jako nástroj zejména pro realizátory metody místní Agenda 21 (MA21) v České republice. Zpracovaný Audit je základem pro strategické řízení komplexního rozvoje na místní úrovni. Měl by být jedním z významných analytických podkladů pro strategické a koncepční dokumenty municipality.

První verze Metodiky byla schválena Pracovní skupinou MA21 při Radě vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR) v březnu 2012. Testování této verze probíhalo v letech 2010-2011 ve městech Chrudim, Kopřivnice, Litoměřice a Vsetín. Zpracování i pilotní ověření dokumentu bylo realizováno za podpory Ministerstva životního prostředí. Dokument byl vytvořen ve spolupráci se skupinou expertů a společností Integra Consulting, která se na textu autorsky podílela. Metodika byla dále aktualizována v letech 2013 a 2015.

Stávající verze Metodiky (schválena PS MA21 v 11/2016) zohledňuje dosavadní několikaleté zkušenosti s jejím praktickým využitím i aktuální mezinárodní trendy hodnocení udržitelného rozvoje. Na zpracování se kromě autorského týmu Národní sítě Zdravých měst ČR a Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy podílela skupina téměř 40 expertů napříč tématy, v nichž hodnocení probíhá.

Aktualizace Metodiky byla finančně podpořena z prostředků ESF, které byly poskytnuty z OP Zaměstnanost.

Národní síť Zdravých měst ČR www.zdravamesta.cz
Centrum pro otázky životního prostředí UK www.czp.cuni.cz
Tým expertů a konzultantů MA21 mistniagenda21.cz/experti-ur

2

Úvod

2.1 Hodnocení kvality MA21

Hodnocení kvality místní Agendy 21 (dále také MA21) je souborem procesů nutných pro transparentní posuzování postupu municipalit v České republice při realizaci MA21. Pracovní skupina pro místní Agendu 21 při Radě vlády pro udržitelný rozvoj (dále také „PS MA21“) garantuje pravidelné posuzování kvality MA21 v ČR a stanovuje postup a pravidla, podle kterých hodnocení probíhá. Jedná se o detailní rozpracování Kritérií MA21 schválených Radou vlády pro udržitelný rozvoj. Procesy a výsledky hodnocení jsou sledovány za využití [Databáze MA21](#) veřejně přístupné prostřednictvím internetu. Tato Metodika navazuje na [Zásady MA21](#) schválené PS MA21. Databáze MA21 i Zásady MA21 jsou dostupné na www.ma21.cz a www.mistniagenda21.cz.

2.2 Hodnocení MA21 v kategorii A

Metodika je zpracovávána s cílem poskytnout návod pro hodnocení kategorie A v realizaci místní Agendy 21 v ČR. Podle Metodiky budou postupovat municipality i odborní hodnotitelé.

Metodiku mohou využít také municipality v nižších kategoriích MA21 (B nebo C), které chtějí provést sebehodnocení v jednotlivých oblastech rozvoje města.

Proces hodnocení kategorie A MA21 by měl napomoci systematizaci sledování stavu a vývoje udržitelného rozvoje (dále též „UR“) na místní úrovni v podmínkách ČR. Města, která získají kategorii A MA21 (dále také uchazeči), mají být srovnatelná s nejlepšími municipalitami v zahraničí z pohledu udržitelného rozvoje.¹

¹ Kvalitními municipalitami z pohledu udržitelného rozvoje jsou míněny obce či regiony, které jsou mezinárodně uznávány jako rozvíjející se v souladu s principy udržitelného rozvoje, tj. jsou oceňovány v soutěžích (např. Aalborg Commitments, Covenant of Mayors, LivCom Awards apod.), jsou součástí národních a mezinárodních sítí (např. ICLEI, NSZM ČR) apod.

2.3 Struktura a obsah metodiky

Metodika je členěna na tři hlavní části:

- základní informace o hodnocení,
- procesní přístup k hodnocení (tj. odpovědnosti uchazeče, role uchazeče a oponentního týmu apod.),
- kroky vlastního hodnocení s popisem procesu zpracování hodnocení.

Součástí Metodiky jsou ukázky formuláře pro zpracování Auditů jednotlivých témat udržitelného rozvoje na místní úrovni (určeno pro města) a formuláře pro zpracování oponentního stanoviska (určeno pro experty - hodnotitele). Formulář Auditů ze strany města i oponentní hodnocení se zpracovávají v on-line prostředí na odkazech uvedených dále.

Součástí Metodiky jsou rovněž dvě samostatné Technické přílohy obsahující přehled návodných otázek a k nim příslušejících indikátorů pro přípravu Auditů udržitelného rozvoje.

2.4 Hodnocená témata² udržitelného rozvoje v kategorii A MA21

1. Správa věcí veřejných a územní rozvoj

2. Životní prostředí

3. Udržitelná spotřeba a výroba

4. Doprava a mobilita

5. Zdraví

6. Místní ekonomika a podnikání

7. Vzdělávání a výchova

8. Kultura a volný čas

9. Sociální prostředí

10. Globální odpovědnost

² Přehled témat udržitelného rozvoje vychází z mezinárodních Aalborských závazků a byl upraven pro potřeby hodnocení MA21 v podmínkách ČR. Více informací o Aalborských závazcích lze nalézt na www.aalborgplus10.dk, česká verze je k dispozici na <http://mistniagenda21.cz/aalborg>. V současné době se připravuje propojení témat Auditů s SDGs a prioritami dokumentu Česká republika 2030.

3

Základní informace o hodnocení

3.1 Hlavní principy hodnocení

Kategorie A MA21 bude udělena těm uchazečům, kteří na základě hodnocení prokáží, že se rozvíjí v souladu s principy udržitelného rozvoje, a že dochází ke zlepšování stavu v jednotlivých tématech udržitelného rozvoje³, respektive že nedošlo ke zhoršení těch oblastí, ve kterých již bylo dosaženo uspokojivého stavu.

V rámci hodnocení je analyzováno deset témat udržitelného rozvoje. Klíčovým podkladem pro hodnocení je tzv. Audit udržitelného rozvoje, v němž uchazeč o kategorii A pomocí indikátorů navržených touto Metodikou (případně jiných adekvátních důkazů) doloží svůj vývoj v souladu s principy udržitelného rozvoje. Objektivita a správnost Auditů je zajištěna oponentním týmem expertů⁴ na národní úrovni, kteří navrhnou stanovisko pro PS MA21 doporučující udělení či neudělení kategorie A.

Pro potřeby Auditů je každé téma udržitelného rozvoje dále strukturováno do oblastí, k nimž jsou připraveny sady:

- návodných otázek pro popis situace v municipalitě (přehled návodných otázek je obsažen v samostatné Technické příloze č. 1)
- indikátorů (hlavních a doplňkových), s jejichž pomocí je možné tvrzení uvedená v Auditě doložit (přehled indikátorů je obsažen v samostatné Technické příloze č. 2).

U návodných otázek je zpravidla uveden odkaz na indikátory, na jejichž základě je možno otázku zodpovědět a podat tak důkaz o plnění principů UR v dané oblasti. Pokud je otázka doprovázena hlavním indikátorem, je povinnost tento indikátor využít. Pokud je doprovázena otázkou doplňkovým indikátorem, může být pro její zodpovězení využít tento indikátor nebo jakýkoli jiný indikátor podávající relevantní důkaz. V případě, že otázka indikátor přiřazen nemá, má tato otázka funkci kontextové informace. U těchto otázek je forma zodpovězení ponechána na zpracovateli Auditů (uchazeči).

³ Posouzení, zda a nakolik dochází ke zlepšování jednotlivých oblastí udržitelného rozvoje, je předmětem hodnocení kategorie A MA21 (viz další text). V rámci kategorie A již není primárně hodnoceno např. institucionální zabezpečení MA21, procesní kroky apod. – to je předmětem hodnocení při udělování nižších kategorií MA21.

⁴ Expertní tým MA21 zahrnuje více než 40 odborníků zejména z řad univerzit či odborných pracovišť. Aktuální seznam členů týmu: mistniagenda21.cz/experti-ur

Metodika zavádí dvě kategorie indikátorů: tzv. hlavní a doplňkové. Hlavní indikátory by při zpracování Auditů měly být využívány vždy, zahrnutí doplňkových indikátorů do Auditů je doporučený standard. V odůvodněných případech může uchazeč nahradit hlavní indikátor indikátorem jiným, případně jinou formou důkazu, který objektivně doloží tvrzení uvedená v Auditě. V takovém případě je potřebná včasná konzultace se stanoveným oponentem daného tématu, který zváží přijatelnost navrhovaného náhradního důkazu (indikátoru) a odsouhlasení vedoucím oponentního týmu.

Finální hodnocení Auditů provedené oponentními experty je založené na dílčích hodnoceních jednotlivých témat udržitelného rozvoje, přičemž hodnotící výrok pro jednotlivá témata může znít:

- ▶ splňuje bez podmínek,
- ▶ splňuje s podmínkami,
- ▶ nesplňuje.

Kategorie A je dále vnitřně členěna dle dosaženého pokroku k udržitelnému rozvoji pomocí symbolu hvězdiček (*)⁵.

Expertní hodnocení kategorie A

Výsledné hodnocení formuluje oponentní tým nezávislých expertů. Hodnocení je výsledkem dialogu mezi uchazečem (municipalitou) a oponentními experty k jednotlivým tématům. Metodika nezavádí explicitní (kvantitativní) standardy ve smyslu cílových (či mezních) hodnot jednotlivých indikátorů, tyto však mohou být stanoveny ad hoc v průběhu hodnocení jednotlivých oblastí v rámci témat udržitelného rozvoje.

Přitom musí být brán v úvahu širší kontext situace v ostatních municipalitách v ČR či v zahraničí tak, aby u municipalit kategorie A stav v jednotlivých tématech (měřený indikátory či jiným způsobem doložený) odpovídal nejlepší srovnatelné praxi dosažitelné v domácích podmínkách a (je-li to možné) srovnatelné praxi s vyspělými zahraničními municipalitami. Základní myšlenkou hodnocení kategorie A (odpovídající i přístupu k hodnocení v nižších kategoriích hodnocení MA21) je postupné zvyšování požadavků z hlediska naplňování principů udržitelnosti, kdy se náročnost kritérií postupně zvyšuje s tím, jak se jednotlivé přístupy dobré praxe a odpovídající zlepšování místní situace stávají standardem u rostoucího počtu municipalit.

Pokud město prochází opakovaným posouzením UR, hodnotí se také krátkodobý vývoj – tedy změna v jednotlivých oblastech za období mezi posledními dvěma Audity. Zlepšení města v dané oblasti je označeno šipkou nahoru (↑); je-li situace v dané oblasti stabilní či osciluje kolem dlouhodobé hodnoty, je změna označena vodorovnou šipkou (→); zhoršení hodnot je pak označeno šipkou dolů (↓). Tato hodnocení slouží k rychlé a přehledné informovanosti o vývoji situace v posledním období (tj. od posledního Auditů, obvykle za tříleté období). Hodnocení dlouhodobého vývoje v čase (trendu) i nadále zůstává zahrnuto ve společném hodnocení stavu a vývoje sledovaných jevů v municipalitě, neboť v mnoha případech jejich odlišení není možné.

⁵ Viz Zásady MA21 na webu www.mistniagenda21.cz

3.2 Cíl, průběh a účastníci hodnocení

Cílem systému hodnocení je vytvoření standardizovaného postupu hodnocení udržitelného rozvoje na místní úrovni, který umožní dlouhodobě sledovat a porovnávat kvalitu rozvoje municipalit z komplexního pohledu i v dílčích oblastech. Hodnocení lze chápat také jako zkoumání příspěvku municipalit k prioritám a cílům Agendy 2030, jakož i dalším strategickým dokumentům, které mají vazbu na udržitelný rozvoj.

Hodnocení je prováděno uchazečem a oponentním expertním týmem. Nedílnou součástí hodnocení je komunikace a průběžné konzultace mezi uchazečem a oponentním týmem.

Postup hodnocení musí být otevřen participaci všech relevantních partnerů. Zpětná vazba (tzv. „obhajoba v místě“) k podrobnému hodnocení klíčových oblastí udržitelného rozvoje a výslednému stanovisku pak probíhá participativním způsobem, tj. jako otevřené jednání organizované uchazečem za účasti PS MA21, všech relevantních partnerů i místní veřejnosti.

Shrnutí hlavních principů hodnocení

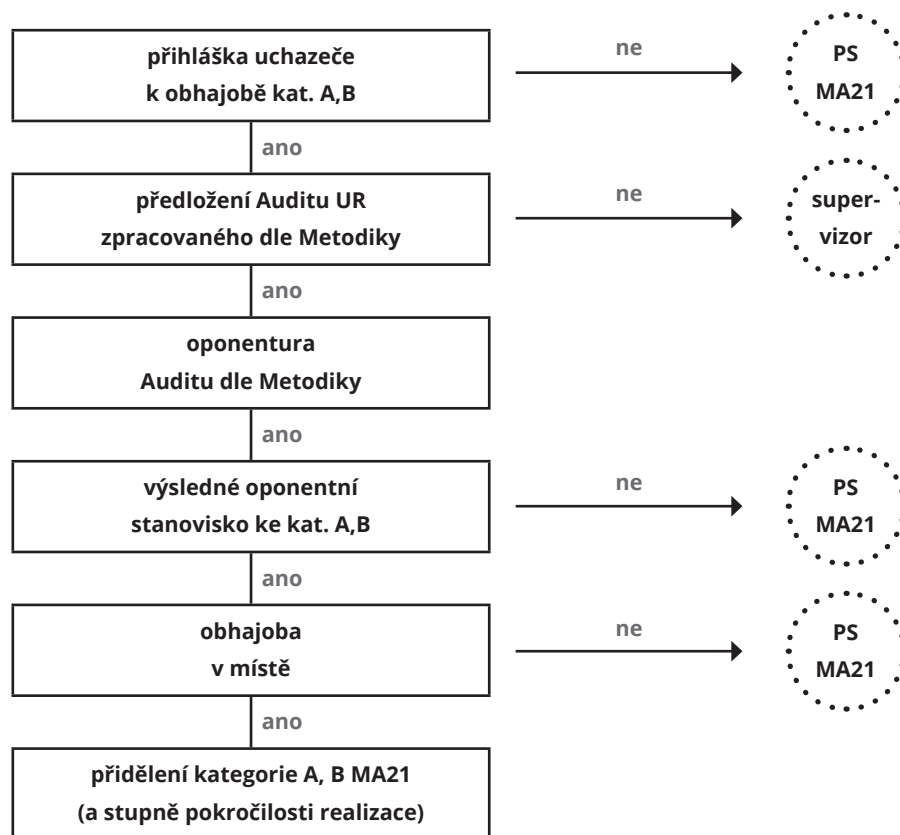
- Audit posuzuje sdruženě stav a trend v jednotlivých tématech UR. Stav je přitom faktorem rozhodujícím, trend je faktorem doprovodným.
- Uchazeč předkládá Audit UR shrnující důkazy úrovně UR (indikátory přiřazené k návodným otázkám), které procházejí odbornou a nezávislou oponenturou.
- Standardními důkazy jsou tzv. hlavní a doplňkové indikátory stanovené Metodikou, v odůvodněných případech (po dohodě s oponentem – vedoucím oponentního týmu) může být některý indikátor zastoupen jinou formou důkazu.
- Jako hlavní jsou využívány indikátory a postupy, které jsou dostupné z otevřených zdrojů (jinak by bylo jejich účelové zjišťování finančně příliš náročné).
- Metodika nestanovuje konkrétní cílové (mezní aj.) hodnoty pro jednotlivé indikátory, hodnocení bere v úvahu širší kontext (místní podmínky a situaci ve srovnatelných municipalitách).
- Za celkovou věrohodnost hodnocení je zodpovědný jmenovaný oponentní expert.
- V dlouhodobém výhledu se náročnost podmínek pro udělení kategorie A zvyšuje v závislosti na šíření standardů dobré praxe a zlepšování stavu v jednotlivých tématech UR ve srovnatelných municipalitách a regionech v ČR i v zahraničí.
- Veškerá práce s Audity probíhá v on-line prostředí (**<http://terminal.dataplan.info>**) - zde zpracují města své Audity a následně oponenti svá expertní hodnocení.

4

Postup hodnocení

Zpracování a následné vyhodnocení Auditů udržitelného rozvoje lze shrnout do níže uvedených kroků.

Obr. 1: Rámcové schéma procesu hodnocení kvality MA21 v kategoriích A, B

4.1 Krok 1: iniciace hodnocení a zpracování Auditů udržitelného rozvoje

Cíl

Audit uvede popis aktuálního stavu a dosavadního vývoje v jednotlivých tématech a oblastech udržitelného rozvoje stanovených touto Metodikou. Cílem této fáze je také určení celkového průběhu a postupu hodnocení včetně zapojení veřejnosti.

Účel

Audit udržitelného rozvoje představuje komplexní dokument informující o udržitelném rozvoji. Jde o inventuru akcí, opatření, projektů ad. pro udržitelný rozvoj připravovanou uchazečem, založenou na popisu aktuální situace a vývoji v jednotlivých tématech a oblastech udržitelného rozvoje. Popisy a dílčí tvrzení jsou dokládány indikátory uvedenými v této Metodice či jinými ověřitelnými důkazy (daty, indikátory), které jako náhradní indikátory předkládá po dohodě s expertem sám uchazeč. U některých témat jsou vyžadovány související informace, které jsou určeny návodnými otázkami, jimž nejsou přiřazeny žádné indikátory (hlavní ani doplňkové). U těchto otázek je forma zodpovězení ponechána na uchazeči, tj. zpracovateli Auditů. Do přípravy Auditů je třeba vhodným způsobem zapojit nejen vlastní kapacity uchazeče (úřadu), ale i další relevantní partnery.

Pro efektivní průběh celého procesu hodnocení je žádoucí již na jeho počátku definovat průběh a postup přípravy Auditů a dalších kroků tak, aby jednotliví relevantní partneři měli možnost plánovat své zapojení do hodnocení s dostatečným předstihem. Je také nezbytné otevřít prostor pro připomínky oponentního týmu k obsahu Auditů.

Postup

Audit udržitelného rozvoje je zpracováván uchazečem – municipalitou. Hlavní částí Auditů je popis dosavadního vývoje a aktuálního stavu v jednotlivých tématech a oblastech udržitelného rozvoje – jejich přehled je uveden v Tabulce 1.

Tabulka 1: Témata a oblasti Auditů udržitelného rozvoje

Témata udržitelného rozvoje	Oblasti udržitelného rozvoje
1. Správa věcí veřejných a územní rozvoj	1.1 Řízení při správě a rozvoji – úroveň nastavení a provázanost procesů a dokumentů (dělat správné věci správně, zahrnuje cílevědomý postup veřejné správy k udržitelnému rozvoji)
	1.2 Řízení při správě a rozvoji - efektivní a účelné vykonávání činností, aktivit, naplňování plánů (dělat věci správně, systematický manažerský postup k řešení slabých stránek udržitelného rozvoje)
	1.3 Řízení při správě a rozvoji - komunikace a partnerství na principech MA21 (správně komunikovat)
	1.4 Spokojenost obyvatel s kvalitou života
	1.5 Rozvíjení racionálního funkčního využití a prostorového uspořádání území, případně i polyfunkčního využití budov, přestavbových a rozvojových ploch při využití center měst k bydlení
	1.6 Udržitelné projektování a výstavba, podpora vysoce kvalitní architektury a stavebních technologií
	1.7 Regenerace a znovu využití nevyužitých nebo nevhodně využitých pozemků a staveb, upřednostňování pozemků brownfields před rozvojem na „zelené louce“
	1.8 Regenerace staršího bytového fondu, občanské a technické vybavenosti a veřejných prostranství
	1.9 Přípravenost na důsledky globálních změn klimatu
2. Životní prostředí	2.1 Kvalita vod, šetření vodou a efektivnější využívání vody
	2.2 Podpora a zvyšování ekologické stability krajiny a biologické rozmanitosti na správním území obce, rozšiřování péče o vymezená přírodní území a zelené plochy
	2.3 Kvalita půdy, ochrana ekologicky produktivní půdy, podpora udržitelného zemědělství a lesního hospodářství
	2.4 Kvalita ovzduší
3. Udržitelná spotřeba a výroba	3.1 Udržitelná spotřeba města
	3.2 Odpadové hospodářství
	3.3 Hospodaření s energií
	3.4 Udržitelná výstavba

Témata udržitelného rozvoje	Oblasti udržitelného rozvoje
4. Doprava a mobilita	4.1 Snižování nutnosti používat individuální automobilovou dopravu a podpora alternativních druhů dopravy
	4.2 Podpora veřejné dopravy a dalších druhů alternativní dopravy (pěší, cyklo)
	4.3 Nízkoemisní vozidla
	4.4 Bezpečnost silničního provozu
	4.5 Snižování vlivu dopravy na životní prostředí a zdraví obyvatel
5. Zdraví	5.1 Integrace zdravotních hledisek do plánování a rozhodování. (Jakým způsobem koncepčně město podporuje oblast zdraví)
	5.2 Podpora zdraví a prevence nemocí
	5.3 Zdraví obyvatel
6. Místní ekonomika a podnikání	6.1 Oživení a podpora místní zaměstnanosti a vzniku nových podniků a firem při zachování principů udržitelného rozvoje
	6.2 Spolupráce s místními podniky a firmami za účelem podpory výměny zkušeností z dobré podnikatelské praxe
	6.3 Udržitelný místní cestovní ruch
7. Vzdělávání a výchova	7. 1. Realizace a podpora vzdělávání pro udržitelný rozvoj ve školách a školských zařízeních zřizovaných obcí případně jiným zřizovatelem
	7. 2. Podpora NNO a dalších institucí zajišťujících neformální vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje
	7. 3. Vytvoření programu vzdělávání, výchovy a osvěty místních obyvatel (všech cílových skupin) v problematice udržitelného rozvoje a jeho realizace
	7. 4. Volnočasové aktivity naplňující zdravý životní styl s ohledem na zachování kvalitního životního prostředí
8. Kultura a volný čas	8.1 Kvalita vztahu města ke kultuře obecně
	8.2 Vztah k historickému kulturnímu dědictví (kvalita péče o movité i nemovité dědictví, hmotné i nehmotné dědictví na území města)
	8.3 Kulturní a umělecké aktivity (akce), které reagují na potřeby a iniciativy občanů
	8.4 Atraktivita a vzhled města
9. Sociální prostředí	9.1 Vytvoření a zavádění programů prevence a zmírňování chudoby
	9.2 Zajištění rovného přístupu k veřejným službám a snižování sociálních nerovností
	9.3 Zajištění kvalitního a sociálně-integrovaného bydlení a životních podmínek
	9.4 Zlepšení jistoty, bezpečnosti a prevence kriminality v obci
10. Globální odpovědnost	10.1 Mezinárodní spolupráce měst a obcí
	10.2 Zvyšování povědomí o globálních souvislostech (včetně klimatických změn)
	10.3 Přístup města ke zmírnění klimatických změn

ON-LINE FORMULÁŘ

Pro zpracovávání Auditů je využíván on-line formulář, jehož struktura je pro ilustraci uvedena v kapitole Formuláře. V praxi vyplňuje uchazeč tento formulář v elektronické podobě. Formulář je dostupný na zabezpečené internetové adrese, kam je uchazeči zřízen přístup (terminal.dataplan.info). Použití jednotného formuláře umožňuje benchmarking, tedy vzájemné porovnávání municipalit v Auditovaných oblastech – viz porovnání Auditů: mistniagenda21.cz/Audit-ur-porovnaní.

NÁVODNÉ OTÁZKY

K jednotlivým oblastem udržitelného rozvoje uvede uchazeč informace, které umožní objektivně vyhodnotit dosavadní vývoj a aktuální stav ve sledovaných tématech, resp. oblastech UR. Pro jednotlivé tematické oblasti udržitelného rozvoje Metodika poskytuje tzv. návodné otázky, na které by měl Audit poskytnout odpovědi (návodné otázky jsou uvedeny v samostatné Technické příloze 1).

Návodné otázky jsou dvojího druhu:

- 1) Návodné otázky vázané na konkrétní indikátory. Tam, kde jsou návodné otázky přiřazeny hlavní indikátory, je vyžadováno jejich využití. V případě, že je otázce přiřazen doplňkový indikátor, je jeho využití nepovinné.
- 2) Návodné otázky bez přiřazených indikátorů. U těchto otázek je forma zodpovězení ponechána na zpracovateli Auditů.

Oba typy otázek jsou pro vyplnění závazné.

INDIKÁTORY

Při zpracovávání Auditů jednotlivých témat, respektive dílčích oblastí udržitelného rozvoje, uchazeč popisuje stav a vývoj relevantních jevů, přičemž svá tvrzení dokládá důkazy.

Základním typem důkazu jsou indikátory uvedené v samostatné Technické příloze 2. Indikátory jsou rozděleny na tzv. **hlavní a doplňkové**. Hlavní indikátory by při zpracování Auditů měly být využívány vždy, zahrnutí doplňkových indikátorů do Auditů představuje doporučený standard.

V odůvodněných případech může uchazeč nahradit doporučený indikátor indikátorem jiným, případně jinou formou důkazu, který objektivně doloží tvrzení v Auditě. V takovém případě je nutná včasná konzultace s expertním oponentem, který zváží přijatelnost navrhovaného náhradního důkazu.

Audit (i následný oponentní posudek) by se měl zaměřit nejen na pozitivní aspekty udržitelnosti, ale také na ty oblasti udržitelného rozvoje, které jsou z určitých důvodů problematické (tj. situace ve městě v dané oblasti neodpovídá dobré praxi či je pod průměrem ČR apod.). Je zřejmé, že situace a podmínky jsou odlišné v různých městech – někde může být problematická místní ekonomika či dopravní situace, jinde nedostatek kulturního využití, v jiných místech zase kvalita životního prostředí.

SEBEHODNOCENÍ

Na základě informací obsažených v Auditě pak uchazeč provede sebehodnocení, jehož výsledky rovněž uvede do on-line formuláře Auditě. Sebehodnocení se skládá ze zdůvodněných hodnotících výroků pro jednotlivé oblasti tak, jak je uvedeno v on-line verzi.

Pro hodnocení je použito verbálně-numerického hodnocení s využitím **pětistupňové škály**. Pojem „situace“ označuje souhrnně stav i trend v dané oblasti, neboť v mnoha případech je odlišení stavu a trendu velmi komplikované.

BODOVÁ ŠKÁLA PRO HODNOCENÍ

+2: situace je na základě doložených důkazů a benchmarkingu (srovnání) **velmi dobrá**, tj. stav v dané oblasti je velmi dobrý (výrazně nad úroveň celorepublikového průměru či srovnatelných municipalit, dosahuje většiny cílových hodnot, apod.) a trend je zlepšující se či stabilní (např. při dosažení cílových či nejlepších hodnot). V odůvodněných případech může být u dílčích jevů či procesů trend zhoršující se či kolísavý, pak však musí být jednoznačně doložena mimořádnost události, kvůli které došlo ke zhoršení trendu.

+1: situace je na základě doložených důkazů a benchmarkingu (srovnání) **dobrá**, tj. stav v dané oblasti je dobrý (mírně nad úroveň celorepublikového průměru či srovnatelných municipalit, dosahuje alespoň některých cílových hodnot a dalším se blíží) a trend je zlepšující se či stabilní (např. při dosažení cílových či nejlepších hodnot). V odůvodněných případech může být u dílčích jevů či procesů trend zhoršující se či kolísavý, pak však musí být jednoznačně doložena mimořádnost události, kvůli které došlo ke zhoršení trendu.

0: situace je na základě doložených důkazů a benchmarkingu (srovnání) **uspokojivá**, tj. stav v dané oblasti je uspokojivý (na úrovni celorepublikového průměru či srovnatelných municipalit, v některých parametrech se blíží cílovým hodnotám apod.) a trend je zlepšující se či stabilní (např. při dosažení některých cílových či nejlepších hodnot). V odůvodněných případech může být u dílčích jevů či procesů trend zhoršující se či kolísavý, pak však musí být jednoznačně doložena mimořádnost události, kvůli které došlo ke zhoršení trendu.

-1: situace je na základě doložených důkazů a benchmarkingu (srovnání) **špatná**, tj. stav v dané oblasti je špatný (mírně pod úroveň celorepublikového průměru či srovnatelných municipalit, nedosahuje cílových hodnot apod.) a trend se zlepšuje jen málo nebo pouze u dílčích oblastí nebo je stabilní (v případě neuspokojivých hodnot) či zhoršující se.

-2: situace je na základě doložených důkazů a benchmarkingu (srovnání) **velmi špatná**, tj. stav je velmi špatný (výrazně pod úroveň celorepublikového průměru či srovnatelných municipalit, nedosahuje cílových hodnot apod.). Trend je stabilní (v případě neuspokojivých hodnot) či se zhoršuje.

Výše uvedené bodové hodnocení bude doplněno slovním komentářem, který uvede hlavní důvody pro udělení daného ohodnocení.

Toto verbálně-numerické hodnocení představuje shrnutí názoru uchazeče na současný stav a vývoj v dané oblasti jako celku (neodráží tedy pouze vývoj konkrétního indikátoru/ů použitého/použitých v příslušné části Auditů).

Zpracovanou tabulku Auditů včetně hodnotících výroků k jednotlivým oblastem předloží uchazeč supervizorovi.

Příklad sebehodnocení:

Celkové hodnocení: +1

Komentář: Kvalita ovzduší je dlouhodobě dobrá a jsou dodržovány s rezervou imisní limity. Město má navíc zajištěno pravidelné měření imisních koncentrací. Je zajištěna pravidelná údržba komunikací a dalších ploch, čímž je snižována prašnost.

Výstup

Výstupem tohoto kroku je Audit udržitelného rozvoje, který uvádí názor uchazeče na celkový vývoj udržitelného rozvoje ve městě s důrazem na problémové oblasti, a zároveň tento názor dokumentuje relevantními daty a informacemi. Jedná se tedy o sebehodnocení uchazeče.

Pokud se uchazeč účastní Auditů opakovaně, dochází k rozšíření hodnocení o posuzování změn v jednotlivých tematických oblastech v období mezi posledními Auditů. Zlepšení municipality v dané oblasti je označeno šipkou nahoru (↑); je-li situace v dané oblasti stabilní či osciluje kolem dlouhodobé hodnoty, je změna označena vodorovnou šipkou (→); zhoršení hodnot je pak označeno šipkou dolů (↓). Toto hodnocení poskytuje rychlou informaci o vývoji situace za dobu od posledního Auditů⁶.

4.2 Krok 2: Oponentura k Auditů udržitelného rozvoje

Cíl

Cílem této fáze je verifikovat závěry Auditů a napomoci jeho finalizaci tak, aby jeho závěry mohly sloužit jako věrohodný podklad pro rozhodování o udělení kategorie A. Tato fáze může také vést k zastavení procesu hodnocení a doporučení ze strany oponentního týmu uchazeči, respektive PS MA21, aby žádost o kategorii A MA21 zatím nepředkládal.

Postup

Oponentní tým vyhodnotí úplnost, objektivitu a správnost informací, uvedených v Auditů udržitelného rozvoje. Zhodnotí rovněž to, zda Audit pokrývá všechny oblasti definované Metodikou a zda adekvátně pracuje s hlavními a doplňkovými indikátory, případně kontextovými informacemi.

⁶ Dlouhodobý vývoj (trend) ve sledovaném jevu je však i nadále zahrnut v souhrnném hodnocení stavu a trendu

Při hodnocení se oponentní tým zaměří zejména na identifikaci slabých míst Auditů, kde pro korektnost hodnotícího výroku bude třeba hodnocení dopracovat. Oponentní tým se dále zaměří na porovnání situace v jednotlivých oblastech ve správním území uchazeče s obecně uznávanou dobrou praxí, s celkovým stavem v ČR, respektive se situací v místech, která lze považovat za příklady výborného stavu v dané oblasti udržitelného rozvoje. Dále oponentní tým uvede, pro které oblasti udržitelného rozvoje lze stanovit cílové hodnoty (tj. např. legislativní limity, hodnoty stanovené koncepčními dokumenty na úrovni státu, regionu či obce, národní či regionální průměry apod.) pro další hodnocení. Oponentní tým může požádat uchazeče o doplnění či zpřesnění dat. Uchazeč na vyžádání poskytne oponentnímu týmu relevantní vlastní koncepční dokumenty a odborné podklady, které mohou posloužit jako zdroj informací či důkazů pro tvrzení uvedená v Auditě.

K jednotlivým deseti tématům udržitelného rozvoje připraví oponentní tým návrhy stanovisek a doporučení, které budou předmětem diskuze s uchazečem. Interakce uchazeče a oponentního týmu, včetně odborné diskuze nad jednotlivými oblastmi v rámci témat UR slouží nejen k zajištění formální a obsahové korektnosti Auditů UR, ale má rovněž napomoci generovat návrhy na opatření zlepšující situaci v konkrétních aspektech udržitelného rozvoje v dotčené municipalitě. Tyto návrhy mohou být následně zahrnuty do souhrnného oponentního stanoviska (např. jako podmínky udělení kategorie A).

Výstup

Formálním výstupem práce oponentního týmu je soubor oponentních stanovisek ke všem tématům udržitelného rozvoje. Dílčí stanoviska obsahují vyhodnocení formální a obsahové úrovně Auditů a hodnocení stavu a trendu v jednotlivých oblastech udržitelného rozvoje z pohledu oponenta a jsou zakončena hodnotícím výrokem, který může nabývat tří podob:

Uspokojivý stav tématu z hlediska principů udržitelného rozvoje – bez podmínek

(s doplňujícím komentářem v případě, že uchazeč je možno považovat v daném tématu za excelentního či v podmínkách ČR výjimečného)

Uspokojivý stav tématu z hlediska principů udržitelného rozvoje – s podmínkami

(s doplňujícím komentářem k dané podmínce, kterou je nutno do budoucna pro dosažení „A“ MA21 splnit)

Neuspokojivý stav tématu z hlediska principů udržitelného rozvoje

(s doplňujícím komentářem, zda municipalita dle hodnocení experta vyvíjí dostatečnou aktivitu ke zlepšení stavu)

Hodnotící výrok má shrnující charakter a nereflektuje mechanicky souhrn numerických hodnot přidělených jednotlivým oblastem (-2, -1, 0...), které jsou pouze orientačním vodítkem. Metodika nestanovuje kvantitativní kritéria pro podobu finálního výroku (např. kolik oblastí v rámci tématu může být hodnoceno -2, aby finální výrok mohl být „Uspokojivý...“ apod.).

Ukázka hodnotícího formuláře pro zpracování dílčího oponentního stanoviska je součástí kapitoly „Formuláře“. Expert tento hodnotící formulář vyplňuje on-line. Formulář je dostupný na zabezpečené internetové adrese, kam je expertovi zřízen přístup.

Při zpracování hodnocení si může oponentní tým od uchazeče vyžádat doplňující data a informace. Návrh hodnocení, zpracovaný oponentním týmem, bude předmětem diskuze s uchazečem. Diskuze bude sloužit zejména k objasnění důvodů případného nepříznivého vývoje či problematického stavu, tj. mohou být diskutovány následující body:

- Proč došlo ke zlepšení / zhoršení situace.
- Jaké kroky učinila municipalita ke zlepšení situace či k zabránění zhoršení situace.

4.3 Krok 3: Výsledné stanovisko oponentního týmu

Cíl

Cílem tohoto kroku je poskytnout odborný podklad pro rozhodnutí PS MA21 o udělení kategorie A MA21, tj. shrnout dosavadní výstupy hodnocení a na jejich základě určit, zda se obec či region celkově vyvíjí žádoucím směrem.

Účel

Je zřejmé, že vývoj v jednotlivých klíčových oblastech udržitelného rozvoje může být (a velmi pravděpodobně bude) odlišný – obec/region může dosáhnout zlepšení např. v oblasti dopravy, naopak může dojít k významnému úbytku zelených ploch. Snahou hodnocení je porovnat vývoj v jednotlivých oblastech a přihlídnout k možnostem uchazeče tento vývoj ovlivnit.

Postup

Na základě Auditů udržitelného rozvoje, oponentních stanovisek k jednotlivým tématům udržitelného rozvoje a závěrů vzešlých z projednávání s uchazečem a dalšími partnery zpracuje oponentní tým výsledné souhrnné stanovisko, tj. hodnotící výrok, zda oponentní tým doporučuje či nedoporučuje PS MA21 udělit uchazeči kategorii A.

Za minimální podmínky nutné pro postup do kategorie A je považováno:

- ▶ Získání hodnocení „uspokojivý stav tématu z hlediska principů udržitelného rozvoje – bez podmínek“ pro téma č. 1 – Správa věcí veřejných a územní rozvoj,
- ▶ uchazeč zároveň dosáhl hodnocení „uspokojivý stav tématu z hlediska principů udržitelného rozvoje – bez podmínek“ nebo „uspokojivý stav tématu z hlediska principů udržitelného rozvoje – s podmínkami“ u zbývajících devíti témat,
- ▶ uchazeč je zároveň alespoň v jednom tématu vykazuje excelentní výsledky přesahující úroveň běžnou v ČR (příklad nejlepší praxe apod.) při uplatňování principů udržitelného rozvoje na místní úrovni.

Kritérium získání hodnocení „Uspokojivý stav z hlediska principů UR – bez podmínek“ pro téma č. 1 – Správa věcí veřejných a územní rozvoj vychází z předpokladu, že kvalita správy věcí veřejných a územního rozvoje vytváří rámec pro systematický přístup k aplikaci principů udržitelného rozvoje ve všech dalších tématech.

V závislosti na výsledcích dílčích oponentních hodnocení (s ohledem na výše zmíněná minimální kritéria pro získání kategorie A) připraví oponentní tým souhrnné stanovisko obsahující finální hodnotící výrok, které je podkladem pro rozhodnutí PS MA21 o přidělení či nepřidělení kategorie A.

Kategorie A může být podle rozhodnutí PS MA21 (případně rozhodnutí RVUR nebo Výboru pro udržitelné municipality), dále vnitřně členěna dle stupně pokročilosti podle speciálních pravidel. U všech stupňů kategorie A zůstává podmínkou, že municipalita v libovolné oblasti prokazuje v rámci ČR špičkové výsledky při praktickém naplňování principů udržitelného rozvoje na místní úrovni.

Výstup

Výstupem tohoto kroku je výsledné stanovisko oponentního týmu, které je podkladem pro rozhodnutí o udělení kategorie A MA21. V závislosti na výsledcích dílčích oponentních hodnocení (s ohledem na výše zmíněná minimální kritéria pro získání kategorie A) připraví oponentní tým souhrnné stanovisko obsahující finální hodnotící výrok, které je podkladem pro rozhodnutí PS MA21 o přidělení či nepřidělení kategorie A, respektive o dosažené úrovni v rámci kategorie A.

Finální výrok může mít dvě varianty:

Uchazeč kritéria kategorie A

- **splňuje**
- **nesplňuje**

Závěrečné stanovisko může obsahovat podmínky a doporučení pro další období formulované na základě výstupů dílčích hodnocení.

Podmínky jsou následně schváleny (případně doplněny) ze strany PS MA21. Neplnění podmínek může být důvodem pro odebrání kategorie A při dalším pravidelném hodnocení kvality MA21.

5

Formuláře

5.1 Formulář pro Audit udržitelného rozvoje (pro města)

Formulář pro analýzu trendů a stavu jednotlivých témat a oblastí udržitelného rozvoje (Audit UR)

Popis situace a trendů, poskytující odpověď na návodné otázky k jednotlivým oblastem. Kde je to možné, doložit tvrzení daty a indikátory. Důležité je rovněž identifikovat nejistoty či chybějící data. Kde je to možné, by měl text reflektovat níže uvedené body:

V oddílu **Stručný popis aktuálního stavu a dosavadního vývoje**

- Lze stávající situaci označit jako dobrou či špatnou? Uvedte včetně stručného zdůvodnění.
- Pokud není situace dobrá, uveďte, jakým způsobem je na existující problémy reagováno (např. ve strategických dokumentech města, rozpočtu, grantovém systému apod.).
- Jaký je dosavadní trend (zlepšující / zhoršující se / stabilní / nepravidelný)?
- Lze jasně určit hlavní faktory, ovlivňující stav a trend (tj. např. pro vysokou intenzitu dopravy to může být nedostatečná silniční infrastruktura, nevyhovující síť MHD apod.)? Pokud ano, uveďte je.
- Vztahuje se oblast k celému území v působnosti uchazeče či pouze ke specifickým oblastem? Specifikujte.
- Vztahuje se oblast k celé populaci žijící v území, nebo pouze k některým sociálním skupinám? Specifikujte.

- Důležitá data, tabulky, ev. grafy apod. která dokládají tvrzení o situaci a trendech vývoje je vhodné připojit formou příloh, případně přesných odkazů na konkrétní zdroje (které jsou národním expertům přístupné).

V oddílu **Indikátory**

- Uvést, jaké indikátory ze standardní sady obsažené v Metodice byly použity při formulaci popisu vývoje a aktuálního stavu, případně o jaké jiné relevantní důkazy se popis vývoje a aktuálního stavu opírá.
- Uvést buď přímo údaje o hodnotách indikátorů nebo odkazy na jednoznačné zdroje informací, z nichž je možné uvedená tvrzení doložit.

V oddílu **Sebehodnocení realizátora MA21**

- Uvést hodnotící výrok k jednotlivým oblastem UR dle zásad stanovených Metodikou.
- Uvést případné poznámky a doplňující informace.

Poznámka: Veškeré výše uvedené informace jsou zpracovány v rámci on-line formuláře dostupného na zabezpečené internetové adrese, kam je uchazeči zřízen přístup (**terminal.dataplan.info**).

Obr. 2: Ukázka on-line formuláře pro zpracování Auditů – příklad za oblast Místní ekonomika a podnikání

6 Místní ekonomika a podnikání				
6.1 Oživení a podpora místní zaměstnanosti a vzniku nových podniků a firem při zachování principů udržitelného rozvoje				
Celkové hodnocení tématu 6.1 Oživení a podpora místní zaměstnanosti a vzniku nových podniků a firem při zachování principů udržitelného rozvoje		INDIKÁTORY JAKÝMI DATY ŽROU PŘEDENÍ PODLEŽNÁ ÚJAKP INDIKÁTORY Z NAVRŽENÉ SADY BYLY POUŽITÝ	SEBEHODNOCENÍ REALIZÁTORA MAZ1	HODNOCENÍ SPONZORA
STRUŽNÝ POPIS DOSAVADNÍHO VÝVOJE A AKTUÁLNÍHO STAVU				
? 6.1.1 Disponuje město nástroji pro podporu zaměstnanosti nebo podporu vzniku nových podnikatelských subjektů? Jaká je míra jejich využití a jak se tyto nástroje hodnotí?		• 6.1.A Podpora zaměstnanosti a podnikání (např. agenturní systém, průmyslové zóny a trend v jejich naplnění)		
? 6.1.2 Došlo ke zvýšení počtu podnikatelských subjektů v obci?		• 6.1.B Počet podnikatelských subjektů • 6.1.E Počet aktivních podnikatelských subjektů		
? 6.1.3 Došlo ke snížení míry nezaměstnanosti? (trendy, vývoj, struktura)		• 6.1.C Míra nezaměstnanosti		
? 6.1.4 Další informace k tématu		• 6.1.D Příklad dobré praxe (z oblasti podpory zaměstnanosti a podnikání)		

Poznámka: Popis dosavadního vývoje by měl být zaměřen na období od zavedení MA21 v municipalitě do současnosti.

5.2 Hodnotící formulář pro oponenturu Auditů udržitelného rozvoje (pro experty)

1) Formální vyhodnocení Auditů

- 1.a) Existují připomínky a náměty k přehlednosti a srozumitelnosti Auditů?
ANO/NE (v případě že ano, vypište prosím)
- 1.b) Je Audit kompletní, dává odpověď na všechny návodné otázky?
ANO/NE (v případě, že nikoli, vypište prosím)
- 1.c) Využívá Audit hlavní (povinné) a doplňkové (doporučené) indikátory?
(ANO/NE, v případě, že nikoli, bylo poskytnuto uspokojivé zdůvodnění/ byly použity jiné adekvátní důkazy pro sebehodnocení? Prosím vypište, ve kterých oblastech byly případně využity jiné vlastní hodnocení/ indikátory)

2) Vyhodnocení stavu sledovaných oblastí UR

Rekapitulace Auditů:

K sebehodnocení města (uvedeném v Auditů) uveďte vlastní číselné hodnocení a stručné zdůvodnění (zejména v případě rozdílů v hodnocení)

Oblast	Sebehodnocení města	Hodnocení experta
	+2	+2
	+1	0

Celkové hodnocení:

Vypište stručně v odrážkách dle následující tabulky.

VNITŘNÍ PODMÍNKY Silné stránky - - - -	VNITŘNÍ PODMÍNKY Slabé stránky - - - -
VNĚJŠÍ PODMÍNKY Příležitosti - - - -	VNĚJŠÍ PODMÍNKY Hrozby - - - -

Závěry pro municipalitu – dílčí doporučení a návrhy hodnotitele:

(Stručně uveďte hlavní závěry a doporučení. V případě nadstandardního stavu některé oblasti tuto skutečnost uveďte.)

3) Hodnotící výrok (zvolte z vyjmenovaných variant):

- Uspokojivý stav tématu vůči UR – bez podmínek
- Uspokojivý stav tématu vůči UR – s podmínkami (*vypište*)
- Neuspokojivý stav tématu vůči UR (*stručně zdůvodněte*)

Poznámka: Výše uvedený formulář je dostupný on-line na zabezpečené internetové adrese, kam je expertovi zřízen přístup (**terminal.dataplan.info**).

6

Technické přílohy

Příloha 1: NÁVODNÉ OTÁZKY

6

Technické přílohy

Příloha 2: INDIKÁTORY

6

Technické
přílohy

Příloha 3:

DOPORUČENÁ DOKUMENTACE

místní Agenda 21

Materiál je podpořen finančními prostředky ESF, které byly poskytnuty z OP Zaměstnanost.

Tištěno na recyklovaném papíru.

ZAJÍMÁ VÁS...

- jak systémově přistupovat k udržitelnému rozvoji ve Vašem městě?
- jak hodnotit postup Vašeho města a kde nalézt vhodné indikátory?
- porovnání Vašich výsledků s dalšími městy?

Tato a další témata jsou zahrnuta v publikaci, kterou právě držíte v ruce.

Metodika je podrobným **MANUÁLEM** pro všechny municipality, které chtějí kvalifikovaně měřit svůj postup směrem ke kvalitě života a udržitelnosti. Nástrojem tohoto hodnocení je tzv. **Audit udržitelného rozvoje**, který mapuje 10 základních oblastí rozvoje města. Postup zpracování Auditů za využití sady expertně ověřených indikátorů je součástí této publikace.

ma21.cz | mistniagenda21.cz
mistniagenda21.cz/Audit-ur_porovnani
udrzitelne-mesto.cz
info@nszm.cz

ISBN: 978-80-906033-2-5